

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะกล่าวในบทนี้ จะเริ่มจากการให้พื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร ทั้งที่เป็นทฤษฎีและงานวิจัย โดยจะกล่าวถึงหลักการพัฒนาหลักสูตรในแง่ของ ความหมายของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความเป็นมาและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ตลอดจนบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการจัดการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงตามที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรหมายถึง "โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้"¹ รอลลินและอันรูห์² (Rollins and Unruh) กล่าวว่า "จุดมุ่งหมาย

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (พระนคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518),
หน้า 1.

² Sidney P. Rollin and Adolph Unruh, Introduction of Secondary Education (Rand McNally and Co., Chicago, 1965),
pp. 7 - 8.

ที่สำคัญของหลักสูตรที่มีต่อสังคมคือ การเตรียมบุคคลให้ครองชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปรกติสุข และในฐานะโรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติที่จะนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล ดังนั้นโรงเรียนจึงมีหน้าที่ช่วยให้ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ไม่มีข้อกังขา (conflicts) นานาประการเกี่ยวกับสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันซึ่งจะทำให้เขา (ผู้บรรลุนิติภาวะ) มีความสามารถดีขึ้นในการแก้ปัญหาในข้อกังขาเหล่านั้น" อาจสรุปได้ว่า หลักสูตรคือ แนวทางในการจัดการศึกษา โดยโรงเรียนจะนำไปปฏิบัติเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปรกติสุข

003331

องค์ประกอบของหลักสูตร

ทาบ³ (Tabá) ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 อย่างคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)

ความมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญมากต่อการจัดโปรแกรมการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นระดับประเทศ หรือในระดับสถาบัน ในการพิจารณาถึงความมุ่งหมายของหลักสูตร จึงต้องอาศัย ข้อมูลที่เป็นรากฐานสำคัญ เช่น ข้อมูลทางบ้านปรัชญา ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการของแต่ละสาขาวิชา ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยาการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทางเทคโนโลยี เมื่อ

---

³ Hilda Tabá, Curriculum Development : Theory and Practice (New York : Hartcourt, Brace and World, Inc., 1962), pp. 424-425.

ศึกษาข้อมูลเหล่านี้แล้ว จึงนำมาพิจารณาเพื่อแยกเป็นหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับสูงสุดหรือเรียกว่านิสิตานการศึกษา ย่อยจนถึงจุดมุ่งหมายในการสอน / การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร ควรให้แคบและเจาะจงลงไปในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อว่าผู้นำหลักสูตรไปใช้จะได้มีความเข้าใจ สามารถตีความ และนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้ โดยเฉพาะความมุ่งหมายในระดับมหาวิทยาลัยควรมีความชัดเจนมากที่สุด เพื่อว่าจะได้สามารถแปลความหมายออกมาในรูปของพฤติกรรมที่ต้องการได้หลังจากที่มีการเรียนการสอนสิ่งนั้น ๆ แล้ว⁴

2. เนื้อหา (Content)

ในการจัดเนื้อหาวิชาควรมียุ่เรียนเป็นหลักในการพิจารณาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้พัฒนาหลักสูตรจึงควรนำเนื้อหาวิชามาคัดกรองให้เหมาะสมกับระดับชั้นการศึกษา และจัดลำดับก่อนหลัง ตามความยากง่าย ให้มีความสัมพันธ์กันในเนื้อหาของแต่ละวิชา เนื้อหาไม่ควรซับซ้อนกัน ในการเลือกเนื้อหาวิชา ทาบ⁵ (Taba) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาบรรจุในหลักสูตรดังนี้

1. เชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา
2. สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
3. มีความสมดุลระหว่างความรู้และความลึกซึ้ง
4. สนองความมุ่งหมายได้หลายประการ
5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการ เรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

---

⁴รัตนา ศิริพานิช, จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2519), หน้า 25.

⁵Hilda Taba, op.cit. pp. 267 - 289.

จากเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาดังกล่าว คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา⁶ ได้เห็นว่า เกณฑ์สำคัญในการจัดเนื้อหาในแต่ละระดับการศึกษาควรคำนึงถึงความต้องการในชีวิตจริง และความพิศดารอันกว้างขวางของวิทยาการในโลกปัจจุบันเป็นเกณฑ์สำคัญด้วย อย่างไรก็ตามถ้ามีการจัดเนื้อหาวิชาได้เหมาะสมแล้ว จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพขึ้น

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) ผู้มีหน้าที่นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลคือผู้บริหารและครู โดยนำหลักสูตรนั้นมาดัดแปลงไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ตลอดจนการสอนของครู⁷ วิทยุ⁸ สาร⁸ กล่าวถึงบทบาทของครูใหญ่ในตำแหน่งของผู้บริหารว่า ครูใหญ่ต้องเข้าใจหลักสูตรของทุกระดับชั้นเพื่อประสานการเรียนการสอนในโรงเรียนให้กลมกลืนกันอย่างสมบูรณ์ ครูใหญ่จึงควรมีความรู้ความเข้าใจแตกฉานในหลักสูตรทุก ๆ วิชา

การปรับปรุงหลักสูตรไม่ว่าจะทำด้วยความละเอียดอ่อนและระมัดระวังเพียงใด ถ้าไม่คำนึงถึงการสอนของครู หลักสูตรนั้นก็อาจจะล้มเหลวได้⁹ ฉะนั้นครูจึงต้องศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอน ให้เข้าใจ แล้วจัดทำโครงการสอน บันทึกการสอน ตลอดจนการจัดเตรียมการสอนอย่างดี จึงทำให้การนำหลักสูตรไปใช้สัมฤทธิ์ผลได้ และบังเกิดผลตามความมุ่งหมาย

---

⁶ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 15.

⁷ สุमितร์ คุณานุกร, เรื่องเดิม หน้า 130 - 132.

⁸ วิทยุ สาร, หลักบริหารการศึกษา (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2514), หน้า 39.

⁹ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ชุมนุมทางวิชาการ : รายงานการประชุมทางวิชาการ วันที่ 1 - 5 สิงหาคม 2510 (กรุงเทพฯ : ตุรุสภา, 2518), หน้า 131.

4. การประเมินผล (Evaluation)

การประเมินผล หมายถึง การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร การวิเคราะห์ขบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน และการวิเคราะห์โครงการประเมินผลหลักสูตร¹⁰ การประเมินผลหลักสูตรควร เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติสืบเนื่องกันโดยสม่ำเสมอตลอดเวลา เพราะการนำหลักสูตรไปใช้และการสอนเกิดขึ้นทุกวันในโรงเรียน ปัญหาต่างๆ ย่อมจะเกิดขึ้นด้วย หากมีการวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินผลหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ การแก้ไข ปัญหาโดยการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะกระทำได้ง่ายและเกิดผลสูง ดังเช่น เกรสเซล (Dressel) และเมย์ฮิว (Mayhew)¹¹ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลไว้ดังนี้

1. เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนและทบทวนเป้าหมายของการศึกษาได้ถูกต้อง
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการศึกษา
3. เพื่อประเมินค่าและพัฒนามาตรเรียน
4. เพื่อปรับปรุงเนื้อหาวิชาและโปรแกรมการเรียนการสอนให้สนองต่อ เด็กแต่ละคน
5. กระตุ้นให้นักเรียนรู้วิธีการประเมินผลตนเอง
6. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

การพัฒนาหลักสูตรต้องทำเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ จึงต้องมีการประเมินผล เพื่อนำผลวิเคราะห์จากการประเมินหลักสูตรใช้เป็นแนวในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น เสร็จแล้วจึงนำไปใช้และประเมินผล วนเวียนเป็นวัฏจักรเช่นนี้เสมอไป เช่น หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

¹⁰ สุมิตร คุณานุกร, เรื่องเดิม หน้า 198.

¹¹ Paul D. Dressel and Lewis B. Mayhew, General Education Exploration in Evaluation (Washington D.C. : American Council on Education, 1957), p. 19.

2503 ก็มีการประเมินผล และดำเนินการปรับปรุง เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2513¹²

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงเสมอ หลักสูตรที่ควรตอบสนองสังคม และเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนตามไปด้วย¹³ เพื่อให้พัฒนาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม กู๊ด¹⁴ (Good) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรค่อนข้างแค่ว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือคັคแปลงหลักสูตรให้แตกต่างออกไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนมาใหม่โดยการเปลี่ยนแปลงแบบของหลักสูตร (Change in Design of Learning Opportunities) ส่วน ฮิลดา ทาบ่า¹⁵ (Hilda Taba) ให้ความหมายการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งระบบหรือเปลี่ยนทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนหลักสูตรจะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิด (Cognitive Aspect) และความรู้สึกนึกคิด (Emotion and Feeling) ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

---

¹² กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503", วารสารการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 4 ฉบับที่ 2, (พฤษภาคม - สิงหาคม 2517), หน้า 14.

¹³ สุมิตร คุณานุกร, เรื่องเดิม หน้า 222.

¹⁴ Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), pp. 157 - 158.

¹⁵ Hilda Taba, op.cit. p. 454.

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมีกระบวนการที่ซับซ้อน ต้องเริ่มต้นตั้งแต่การสำรวจพื้นฐานทาง
 ด้านสังคมและอื่น ๆ แล้วจึงนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของทางการศึกษา กำหนดแบบของหลักสูตร
 (Curriculum Design) การเลือกเนื้อหา การจัดกิจกรรมการสอน รวมทั้งการ
 ประเมินผล ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจึงมีกระบวนการที่ต้องทำติดต่อกันตลอดเวลา การ
 เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่บางครั้งก็อาจใช้เวลาช้านาน เช่น หลักสูตรปี 2503 ใช้มาเป็นเวลา
 15 ปีแล้ว (ถึงปี 2518) จึงเห็นสมควรเปลี่ยนหลักสูตรใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ใน
 ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบโครงสร้าง
 เป็นการเปลี่ยนใหม่โดยยกของเก่าทิ้งไป หรือเลือกเอาไว้เฉพาะแต่ส่วนที่ดี การเปลี่ยน
 แปลงหลักสูตรมีความหมายเหมือนกับคำว่า "พัฒนาหลักสูตร" เพราะคำว่าพัฒนา (Development)
 หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการและได้กำหนดทิศทาง¹⁶ ความเป็นมา และสาเหตุของ
 การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518

คำรอง มัชฌมณันท์¹⁷ ได้กล่าวว่า หลักสูตรจะอยู่คงที่ไม่ได้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยน
 แปลงให้เหมาะสม ฉะนั้นกาลเวลาที่ผ่านไป ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลก
 เช่น ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
 มาก การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีมากขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่ในตัวในอันที่จะสำรวจ
 ตรวจสอบและปรับปรุงระบบการศึกษาของประเทศตนเองเสียใหม่ ในทุก ๆ ระดับการศึกษา มีการ
 เน้นหนักในด้านมาตรฐานการเรียนการสอนให้สูงขึ้นและปรับปรุงให้หลักสูตรของแต่ละระดับสอดคล้อง
 กับวิทยาการอันนำสมัยต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดของประเทศ

---

¹⁶ ทิตยา สุวรรณะชญ, "สังคมวิทยา จิตวิทยา และมานุษยวิทยา", สังคมศาสตร์
 (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2508), หน้า 291.

¹⁷ คำรอง มัชฌมณันท์, "หลักสูตรช่วยให้เด็กพัฒนาการอย่างไร", วารสารประชา
ศึกษา ปีที่ 7 ฉบับที่ 6, (มกราคม 2499), หน้า 4.

สำหรับประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลง
 ในด้านต่าง ๆ อันเกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลก ประกอบกับ
 หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2503 ได้ประกาศใช้มา 10 ปีเศษแล้ว ทางกระทรวง
 ศึกษาธิการจึงมีคำชี้เห็นควรวินอันที่จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร พ.ศ.2503 นี้ โดย
 ตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตร พ.ศ.2503 ขึ้นในปีพุทธศักราช 2514 เพื่อศึกษาข้อดีและ
 ข้อบกพร่องของหลักสูตร ในอันที่จะได้หลักสูตรใหม่ที่ดีและสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน
 ไทย และสังคมไทย โดยคณะกรรมการชุดนี้ใช้เวลาศึกษาประมาณ 1 ปี เพื่อจัดทำเป็นรายงาน
 เสนอคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร เมื่อต้นปี พ.ศ.2515¹⁸ รายงานฉบับนี้เป็นเอกสาร
 ที่จะอำนวยการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรปัจจุบัน 2518 กระทรวงศึกษาธิการ
 ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ.2518 ซึ่งคัดแปลงเค้าโครงมาจากหลักสูตรประโยคมัธยม
 ศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2503 เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในค่านักเรียนของประเทศไทย และ
 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม
 การเปลี่ยนแปลงจากเดิมมีหลายประการ อาทิเช่น

- เปลี่ยนการเปิดเรียนจากปีละสามภาคเรียน เป็นปีละสองภาคเรียน แต่อาจเปิด
ภาคฤดูร้อนได้
- ยกเลิกการแบ่งเป็นสายสามัญและสายอาชีพ
- ยกเลิกการแบ่งแผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลป์ และแผนกทั่วไป
- เปลี่ยนวิธีการวัดผลจากการตัดสินว่าจบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยถือ
คะแนนรวมทั้ง 50 % ขึ้นไปจากการสอบชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินการสอบเพียงครั้งเดียว เป็นการตัดสิน
โดยให้ระดับคะแนนผลสุรเรียนของแต่ละรายวิชาและโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ
การสอบเอง โดยร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียน

¹⁸ จูรีพรหม กมลาสิน และคณะ, "วิกฤตการณ์ในการจัดระบบการศึกษาระดับมัธยม
ศึกษา", เอกสารประกอบการสัมมนา ตอนที่ 3 (เอกสารอัครสำเนา, 29 กรกฎาคม, 2518),
หน้า 10 - 11.

- ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างของบุคคล
- มุ่งฝึกเยาวชนให้เป็นผู้นำตนเองได้ ในสังคมประชาธิปไตย
- เน้นความเป็นเอกฉันท์มั่นคงของประเทศชาติ และการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ

บุคคลที่เกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรควรได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย เอกวิทย์ ฌ กลาง¹⁹ กล่าวว่า ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ผู้ที่มีส่วนร่วมควรเป็นผู้สันต์คในรายวิชาต่าง ๆ ผู้บริหารการศึกษาระดับหัวหน้า รองลงมาคือ ครูใหญ่ ผู้แทนของครูผู้สอน และนักการศึกษาที่รัฐทฤษฎีการศึกษา ส่วน คอนเนอร์ และ อัลลีนา²⁰ (Conner and Ellena) มีความเห็นว่า ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรควรมี ครูใหญ่ ศึกษาพิเศษ ศึกษานิเทศก์ ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคคลในชุมชน

ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรเป็นบุคคลจากหลาย ๆ ฝ่ายเข้ามามีบทบาท เช่น นักการศึกษา นักบริหารการศึกษา นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ครูใหญ่ ครู บุคคลในชุมชน ตลอดจนนักเรียน การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ไม่ควรทำอยู่ในเฉพาะหมู่ใดหมู่หนึ่ง จะทำให้หลักสูตรมีช่องว่างระหว่างผู้ทำหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตร และมักจะทำให้เกิดแรงต่อต้าน (Resistance to Change) ดังที่ได้ประสบกับหลักสูตร 2503

หลักการทั่วไปในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ฮิลดา ทาบ่า²¹ (Hilda Taba) กล่าวถึงลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้คือ

¹⁹ เอกวิทย์ ฌ กลาง, "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา", วารสารวิสามัญศึกษา ปีที่ 7 ฉบับที่ 3, (มีนาคม 2513), หน้า 59.

²⁰ Forest E. Conner and William J. Ellena, Curriculum Handbook for School Administration (Washington : American Association of School Administrators, 1967), pp. 316 - 319.

²¹ Hilda Taba, op.cit. p. 12.

- ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs)
- ขั้นที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ (Formulation of Objectives)
- ขั้นที่ 3 เลือกเนื้อหา (Selection of Content)
- ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาวิชา (Organization of Content)
- ขั้นที่ 5 เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences)
- ขั้นที่ 6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ (Organization of Learning Experiences)
- ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีการประเมินผล

แต่เซลเลอร์และอเล็กซานเดอร์²² (Saylor and Alexander) ได้เสนอ

กระบวนการวางแผนเกี่ยวกับหลักสูตรตามลำดับขั้น คือ

1. ศึกษาข้อมูลฐานจากภายนอก
2. กำหนดวัตถุประสงค์
3. กำหนดแบบของหลักสูตรที่จะใช้
4. การนำหลักสูตรไปใช้ในการสอน
5. การประเมินผลหลักสูตร

จะเห็นว่าลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า (Taba) และกระบวนการวางแผนหลักสูตรของเซลเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) เหมาะที่จะนำมาใช้เป็นลำดับขั้นและเป็นแบบ (Model) ของการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

²²

Galen Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974), p. 27.

วิธีเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในเรื่องนี้ สุมิตร คุณานุกร ได้เสนอวิธีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมไว้ดังนี้²³

1. การเปลี่ยนแปลงจากระดับผู้บริหาร (The Administrative Approach) เป็นการเปลี่ยนจากเบื้องบนลงมาสู่เบื้องล่าง ผู้บริหารเป็นผู้วางแผน พิจารณา ตัดสินใจ และดำเนินการในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ผู้ใช้ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

2. การเปลี่ยนแปลงจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (Grass-Roots Approach) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากครูในโรงเรียน โดยมีผู้บริหารและผู้บริหารคุณวุฒิทำหน้าที่เสมือนผู้ประสานงาน คอยอำนวยความสะดวกในเรื่อง เวลา สถานที่ อุปกรณ์ ให้อบรม และให้คำแนะนำ

3. การเปลี่ยนแปลงโดยวิธีสาธิต (The Demonstration Approach) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวแล้วทั้งสอง ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคง (insecurity) ในบรรดาครู ผู้บริหารจึงให้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดนโยบาย และวิธีการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจึงนำสิ่งที่ตกลงร่วมกันไปทดลองปฏิบัติในขอบเขตที่จำกัด โดยผู้บริหารอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ ตลอดเวลาผู้บริหารจะสื่อสารกับครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อให้ทราบผลการทดลอง และรายงานความคืบหน้าเป็นระยะ ในที่สุดความเปลี่ยนแปลงก็จะขยายขอบเขตไปทั้งโรงเรียน

4. วิธีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบระเบียบ (Systemetic Approach) เป็นวิธีการที่มีขบวนการ ขั้นตอนที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมากกว่าโครงสร้างของหลักสูตร มุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อจะได้อบรมในการปรับปรุงหลักสูตร เช่น วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5. วิธีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะศึกษาและวิจัยหลักสูตรโดยมุ่งมั่นที่จะทำวิธีการส่งเสริมให้ผลการวิจัยนั้นนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง ๆ ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการวิจัย

²³สุมิตร คุณานุกร, เรื่องเดิม หน้า 222-240.

จากหลักการในการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ควรใช้เป็นวิธีการในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพราะวิธีการเหล่านั้นต่างก็มีส่วนดีและส่วนเสียในตัว จึงควรใช้วิธีการประนีประนอมเป็นทางสายกลาง เพื่อป้องกันการเกิดช่องว่างในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงจึงควรมีบุคคลหลายฝ่าย หลักการทั้งห้าข้อข้างต้นนี้จึงควรเป็นแนวทางเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง เนื้อหา สาระและกระบวนการเรียนรู้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย 2518 เพื่อกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้โรงเรียนต่าง ๆ ในด้านหลักสูตร การสอน การเรียน การประเมินผล และการแนะแนว โดยจัดโรงเรียนเป็นกลุ่มโรงเรียน ตามจำนวนโรงเรียน และท้องถิ่นที่ตั้ง มุ่งให้โรงเรียนในกลุ่มได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ลักษณะโครงสร้างของหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518

โครงสร้างทั่วไป มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้²⁴

1. ระบบการเรียน มีการเปลี่ยนวิธีการวัดผล จากที่เคยถือผลการสอบครั้งสุดท้ายเป็นการตัดสินการจบมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการตัดสินผลการเรียนของแต่ละรายวิชาที่เรียนเป็นแบบหน่วยกิต โดยกำหนดให้นักเรียนต้องทำหน่วยกิตให้ได้อย่างน้อย 100 หน่วยกิต แบ่งเป็นวิชาบังคับ 34 หน่วยกิต นอกนั้นเป็นวิชาเลือกและกำหนดให้ต้องเรียนในโรงเรียนอย่างน้อย 4 ภาคเรียน

²⁴ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 (พระนคร : โรงพิมพ์ศาสนา, 2518), หน้า 1.

(ภาคเรียนปกติ มีระยะเวลา $4\frac{1}{2}$ เดือน) โดยแต่ละภาคเรียนต้องเรียนไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต (ยกเว้นภาคเรียนสุดท้าย) อายุของหน่วยกิตมีผลใช้ได้ภายใน 4 ปี

วิชาบังคับ	34 หน่วยกิต	ประกอบด้วย
ภาษาไทย	12	หน่วยกิต
สังคมศึกษา	12	หน่วยกิต
พลานามัย	4	หน่วยกิต
วิทยาศาสตร์	6	หน่วยกิต

นอกจากนั้นเป็นวิชาเลือกจากหมวดวิชาต่าง ๆ โดยแต่ละหมวดวิชาแยกเป็นกลุ่มวิชาต่าง ๆ และในแต่ละกลุ่มวิชาที่จะแยกเป็นรายวิชาต่าง ๆ

2. การประเมินผล ให้ตัดสินผลการเรียนในแต่ละรายวิชา โดยกำหนดค่าเป็น 5 อันดับ

ระดับ 4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก

ระดับ 3 หมายถึง ผลการเรียนดี

ระดับ 2 หมายถึง ผลการเรียนพอใช้

ระดับ 1 หมายถึง ผลการเรียนอ่อน

ระดับ 0 หมายถึง ผลการเรียนอ่อนมากหรือสอบตก

รายวิชาใดสอบตก ก็ให้สอบแก้ตัวเฉพาะรายวิชานั้น และหากรายวิชานั้นไม่เป็นวิชาบังคับ ผู้เรียนอาจเลือกเรียนวิชาอื่นแทนการสอบแก้ตัววิชาเดิมที่สอบตกก็ได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการเรียนแต่ละโปรแกรม

3. ไม่มีการเรียกชื่อ แบ่งเป็นสายสามัญ สายอาชีพ หรือแผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปแผนกทั่วไป แต่จัดเป็นหลักสูตรรวมให้นักเรียนเลือกตามความถนัด

โครงสร้างของหลักสูตร จะกล่าวถึงในเรื่อง (1) ความมุ่งหมาย (2) เนื้อหา (3) การนำหลักสูตรไปใช้ (4) การประเมินผล

1. ความมุ่งหมาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้เพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรเจริญงอกงามขึ้นในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ลักษณะของหลักสูตรที่จัดไว้นี้มีความยืดหยุ่นพอเพียงที่จะให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน หลักสูตรใหม่นี้ได้แจกแจงจุดมุ่งหมายไว้ 9 ข้อ²⁵ เมื่อเทียบกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเก่า 2503 แล้ว หลักสูตรใหม่มีความเหมาะสมมากกว่า มุ่งพัฒนาสมอง สังคม อารมณ์ และจิตใจ พร้อมกันหมด

2. เนื้อหา วิชาต่าง ๆ ที่จัดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 มีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก ทั้งสองอย่างนี้จะมีทั้งวิชาที่เป็นภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และวิชาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ผู้เรียนจะจบหลักสูตรและมีสิทธิรับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายได้เมื่อได้รายวิชาต่าง ๆ รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 100 หน่วยกิต โดยต้องมีวิชาบังคับและวิชาเลือกดังต่อไปนี้²⁶

วิชาบังคับ	34 หน่วยกิต	วิชาเลือก	รวมแล้วไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต
ภาษาไทย	12 หน่วยกิต	ภาษาไทยไม่เกิน	16 หน่วยกิต
สังคมศึกษา	12 หน่วยกิต	สังคมศึกษาไม่เกิน	16 หน่วยกิต
พลานามัย	4 หน่วยกิต	พลานามัยไม่เกิน	12 หน่วยกิต
วิทยาศาสตร์	6 หน่วยกิต	วิทยาศาสตร์ไม่เกิน	44 หน่วยกิต
		คณิตศาสตร์ไม่เกิน	24 หน่วยกิต
		ภาษาอังกฤษไม่เกิน	40 หน่วยกิต
		ภาษาต่างประเทศที่สองไม่เกิน	16 หน่วยกิต

²⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 (กรุงเทพฯ : แผนกช่างพิมพ์โรงเรียนสารพิศช่างพระนคร, 2518), หน้า 1 - 2.

²⁶ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พุทธศึกษาทหารบก, 2518), หน้า 4 - 7.

ศิลปะศึกษา ไม่เกิน 12 หน่วยกิต

กิจกรรมพิเศษ ไม่เกิน 4 หน่วยกิต

วิชาอื่น ไม่เกิน 8 หน่วยกิต

วิชาชีพ ไม่เกิน 72 หน่วยกิต

ในภาคหนึ่ง ๆ ต้องเรียนวิชาบังคับคือ ภาษาไทย 3 หน่วยกิต สังคมศึกษา 3 หน่วยกิต พลานามัย 1 หน่วยกิต ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ทั้งหมด 6 หน่วยกิต จะเรียนในภาคเรียนใดก็ได้

3. การนำหลักสูตรไปใช้ ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร ในแต่ละภาคเรียนนักเรียนต้องเรียนไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต ทั้งนี้ยกเว้นผู้ที่เรียนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ภาคเรียน อาจเรียนน้อยกว่าภาคเรียนละ 25 หน่วยกิตได้สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 6 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนในภาคฤดูร้อนจะต้องเป็น 3 เท่าของภาคปกติ อายุของหน่วยกิตมีผลใช้ภายใน 4 ปี ผู้จบหลักสูตรมีสิทธิได้รับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องมีเวลาเรียนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียนปกติ ได้รายวิชาต่าง ๆ รวมแล้วไม่น้อยกว่า 100 หน่วยกิต ต้องเรียนวิชาบังคับคือ ภาษาไทย 3 หน่วยกิต สังคมศึกษา 3 หน่วยกิต พลานามัย 1 หน่วยกิต ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ทั้งหมด 6 หน่วยกิต²⁷ จะเรียนภาคเรียนใดก็ได้ เพื่อความสะดวกโรงเรียนอาจจะจัดโปรแกรมไว้ล่วงหน้าตามข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นการจัดวิชาเรียนเป็นชุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพเป็นประเภทใหญ่ ๆ หรือโรงเรียนอาจจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกวิชาเรียนอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ความพร้อมของสถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น เป็นต้น²⁸

²⁷ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม หน้า 4 - 8.

²⁸ จุรีพรหม กมลาศน์ และคณะ, เรื่องเดิม หน้า 12 - 13.

4. การประเมินผล หลักสูตรใหม่เปลี่ยนวิธีการวัดผลจากการตัดสินว่าจบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยถือคะแนนรวมทั้ง 50 % ขึ้นไป จากการสอบชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการสอนเพียงครั้งเดียว เป็นการตัดสินโดยให้ระดับคะแนนผลการเรียนของแต่ละรายวิชา และโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง โดยร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียน การประเมินผลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน²⁹ คือ การประเมินผลเพื่อพิจารณาการสอนของครู และการเรียนของนักเรียน (Formative Evaluation) และการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative Evaluation) การประเมินผลในส่วนที่เป็น formative นั้น เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนานักเรียนให้ใ้เรียนตามที่ตนมีความถนัด และสนใจ ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องให้ เพราะการประเมินผลชนิดนี้ทำตลอดระยะเวลาที่มีการเรียน และนักเรียนสามารถปรับปรุงข้อบกพร่องที่ครูค้นพบ และให้คำแนะนำได้ตลอดเวลา

การประเมินผลการเรียนรายวิชานั้น ให้ตัดสินผลการเรียนกำหนดเป็นตัวเลขดังต่อไปนี้³⁰

- 4 หมายถึง ผลการเรียนดีมาก
- 3 หมายถึง ผลการเรียนดี
- 2 หมายถึง ผลการเรียนพอใช้
- 1 หมายถึง ผลการเรียนอ่อนมาก
- 0 หมายถึง ผลการเรียนอ่อนมาก

หน่วยกิตและหน่วยกิตสะสม การคิดหน่วยกิตของรายวิชาให้คิดเฉพาะรายวิชาที่ได้ระดับคะแนนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป ถ้ารายวิชาใดนักเรียนได้ระดับคะแนน 0 แต่ภายหลังสอบแก้ตัวแล้ว ได้ระดับคะแนน 1 หรือ 2 ก็ให้นับหน่วยกิตของรายวิชานั้นได้ นั่นคือให้คิดจากการตัดสินในครั้งหลัง การคิดหน่วยกิตสะสมคิดจากผลรวมของจำนวนหน่วยกิตทุกรายวิชาที่ได้ระดับคะแนนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป

²⁹ จูรีพรหม กมลาสิน และคณะ, เรื่องเดิม หน้า 20 - 21.

³⁰ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "คู่มือการประเมินผลการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518", เอกสารเล่มที่ 2 ชุดคู่มือประกอบหลักสูตร (กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2518), (ร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ).

การหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยโรงเรียนควรจะหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายบุคคลทุก ๆ ภาคเรียน แล้วแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และต้องหาระดับคะแนนเฉลี่ย เมื่อนักเรียนเรียนจบหลักสูตร เพื่อแจ้งผลการเรียนในกรณีที่นักเรียนจะศึกษาต่อ

การบันทึกใบรับรองผลการเรียน (Transcript) ระบุทุกรายวิชาที่มีการประเมินผล รายวิชาละครั้งเดียว ระบุชื่อรายวิชา หน่วยกิต ระดับคะแนน ผลคูณระหว่างหน่วยกิตกับระดับคะแนน จำนวนหน่วยกิตที่ลงทะเบียน จำนวนหน่วยกิตสะสมและระดับคะแนนเฉลี่ย

การตัดสินใจเรียนจบ พิจารณาจากปลายภาคเรียนที่ 4 ของนักเรียนแต่ละคนว่าเรียนจบหลักสูตรหรือไม่

การนับเวลาเรียนในรายวิชา เวลาเรียนเต็มให้นับจากวันเปิดภาคเรียนถึงวันปิด และให้ครบตามหลักสูตร กำหนดโดยให้สัมพันธ์กับจำนวนหน่วยกิต เวลาเรียนของนักเรียนแต่ละคน ให้นับเวลาเรียนที่เข้าชั้นเรียนในรายวิชานั้น ๆ ตามที่บันทึกลงในบัญชีเรียกชื่อประจำรายวิชา ต้องไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของเวลาเรียนเต็ม จึงมีสิทธิเข้าสอบปลายภาคเรียนในรายวิชานั้น

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

สุมิตร คุณานุกร³¹ กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภทคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ มีลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ เพื่อสะดวกแก่การนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น ครูผู้สอนจะต้องนำหลักสูตรมาตีความ และแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยออกมาในรูปของประมวลการสอนและโครงการสอน เมื่อครู

³¹ สุมิตร คุณานุกร, เรื่องเดิม หน้า 130.

จะลงมือทำการสอนจริง อาจต้องทำบันทึกการสอนอีก เพื่อให้เห็นแนวทางในการสอนออกมาเป็นรายชั่วโมง แต่ในบางกรณีที่โครงการสอนมีความละเอียดพอ ครูอาจใช้โครงการสอนเป็นเอกสารทำในการสอนแต่ละครั้งก็ได้เลย

2. การจัดทำปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม เช่น โรงเรียน ห้องเรียน นักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน เป็นต้น

3. การสอนของครู ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการที่เหมาะสม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตร

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมากต่อกิจกรรม 3 ประภทที่กล่าวมาข้างต้น การนำหลักสูตรไปใช้ของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ แท้ที่จริงคือการบริหารทางด้านวิชาการนั่นเอง

ผู้บริหารโรงเรียน อาจเป็นผู้อำนวยความสะดวก ครูใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ หรือจะเป็นผู้ส่งเสริมวิชาการภายในโรงเรียน ผู้บริหารควรทราบจุดมุ่งหมายอันสูงสุดในการส่งเสริมทางด้านการศึกษ เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ คุณสมบัติ ทักษะ และความสามารถตามที่ความมุ่งหมายทางการศึกษาของประเทศได้กำหนดไว้ งานของผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียน ต้องทำหน้าที่ที่กว้างขวางเกี่ยวข้องกับถึงชุมชน เพราะระบบต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนในลักษณะการนำหลักสูตรไปใช้ จะต้องสนองต่อชุมชน ทักษะคติของประชาชนในชุมชน ฟิสก์ (Fisk)³² ได้สรุปงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 4 ประการคือ

---

³² Robert S. Fisk, "The Task of Educational Administrative", Behavior in Education (R.T. Gregg ed., N.Y. : Harper and Row, 1957), pp. 221 - 225.

1. งานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
2. การขยายหรือการปรับปรุงโอกาสทางการศึกษา
3. แสวงหา บรรลุ พัฒนา และการปรับปรุงครู
4. งานธุรการ และการเงิน อาคารสถานที่ บริการต่าง ๆ

ในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารควรมุ่งเน้นงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ เพื่อครูในโรงเรียน และเพื่อผู้เรียน ครูในโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการให้การศึกษาแก่นักเรียน การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงทางการศึกษา จึงควรเริ่มที่ครูเป็นสำคัญ เมื่อครูมีความก้าวหน้าทาง วิชาการจะเป็นการ เพิ่มพูนความรู้ ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางแนวความคิด การเรียนการสอน หรือแนวทางในการจัดการศึกษาใหม่ ๆ ส่วนการบริหารทางด้านงานวิชาการนั้นจะต้องมุ่งให้นักเรียน ได้พัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เพื่อเป็นพื้นฐานทางวิชาชีพ ขอบเขตของงานวิชาการในโรงเรียน ที่ผู้บริหารจะต้องทำเพื่อให้เกิดผลคือ ผู้บริหารควรมุ่งบริหาร พัฒนา และปรับปรุงหลักสูตร ประมวล การสอน โครงการสอน ตารางสอน กระบวนการเรียนการสอน อุปกรณ์การศึกษา ห้องสมุด แบบ เรียบ หนังสืออ่านประกอบ กิจกรรมส่งเสริมวิชาการ จัดบริการแนะแนว และการนิเทศการสอน เป็นต้น

บุคลากรฝ่ายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์หัวหน้าหมวดและครูผู้สอน ในการดำเนินงานทาง วิชาการมีการแบ่งสายงานออกเป็นหมวด เช่น หมวดวิชาสังคม หมวดวิชาพละนาถย หมวดวิชา ภาษาไทย หมวดวิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น หัวหน้าหมวดและครูผู้สอนทำหน้าที่โดยตรงทางฝ่ายวิชา การ วิทยุ สาธิต³³ ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดไว้ดังนี้

1. ควบคุมดูแลการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปตามโครงการ
  2. ให้คำแนะนำ แก้ปัญหา ค้นคว้า และปรับปรุง ครูในหมวดวิชาเกี่ยวกับหลักสูตร
- ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ การใช้อุปกรณ์ วิธีสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สัมพันธ์กับวิชานั้น ๆ

³³ วิทยุ สาธิต, เรื่องเอม หน้า 357.

3. ควบคุมดูแลครูในสายวิชาให้ดำเนินไปตามแผนงานที่วางไว้
4. จัดทำข้อสอบและวัดผล
5. ติดต่อประสานงานกับหมวดอื่น ๆ
6. วางโครงการสอน ปรับปรุงการสอน และพัฒนาการสอน
7. ส่งเสริมให้ครูในหมวดวิชามีโอกาสพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น
8. สร้าง จัดหาอุปกรณ์การสอน ตลอดจนการทำแบบเรียนที่ใช้ในหมวด
9. จัดนิทรรศการ กิจกรรม ป้ายนิเทศ และตั้งชุมนุมประจำวิชา
10. ประเมินผลงานของหมวดวิชา สรุปผลงานการปฏิบัติการและเสนอข้อคิดเห็นของครู
ในหมวดให้ผู้บริหารทราบ

หลักสูตรจะไม่สัมฤทธิ์ผล ถ้าร่างขึ้นมาแล้วไม่มีผู้ใช้ ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญมากในการที่จะนำหลักสูตรให้เกิดผล ดังนั้นครูจึงต้องอ่านหลักสูตรเพื่อศึกษาความมุ่งหมาย เนื้อหา แล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน สถาบันเอเชียเพื่อการศึกษาของครู³⁴

(Asian Institute for Teacher Education) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของครูไว้ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายในการสอน
2. จัดประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้
3. จัดประเมินผลของการเรียนการสอน
4. ช่วยงานบริหารโรงเรียน
5. เป็นผู้นำสังคมด้านวัฒนธรรม
6. ให้คำปรึกษา พัฒนา ปรับปรุงชุมชน และสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับชุมชนด้วย

34

Asian Institute for Teacher Education, "General Report",
Teacher Education in Asia : A Region Survey (Unesco Regional for
Education in Asia, Thailand, 1972), p. 13.

7. ปรับปรุงตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา

8. ส่งเสริมสมรรถภาพในการเรียนการสอนของตน โดยการเข้าร่วมในการอบรม ประชุม และสัมมนา

นอกจากบทบาทดังกล่าวข้างต้นแล้ว บทบาทของครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดความสัมฤทธิ์ผล ยังต้องคำนึงถึงการเลือกวิธีการสอน และการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมด้วย

การสอน เป็นสิ่งที่ครูจะต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะการสอนคือการให้ข้อมูล ให้วิชาความรู้ ตลอดจนการให้คำแนะนำ ทำในเรื่องต่าง ๆ ให้อีกฝ่ายหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อารี สันทรวี³⁵ ให้ความหมายในเรื่องนี้ว่า "การสอนคือประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ฝ่ายหนึ่งจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการ เรียนในอีกฝ่าย การสอนเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าวิธีสอนไม่เหมาะสมก็อาจไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้"

ครูในฐานะที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการสอน ครูจึงต้องทำความเข้าใจและศึกษาแบบและวิธีสอนจากหลาย ๆ วิธี เช่น การบรรยาย การทดลอง การปฐกถา การสาธิต การอภิปราย การทำงานเป็นหมู่ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบค้นหาข้อเท็จจริง วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน หรือวิธีอื่น ๆ การสอนที่ดีไม่จำเป็นต้องใช้วิธีสอนอยู่เพียงวิธีเดียว เพราะไม่มีวิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุด โรเนล ไฮแมน³⁶ (Ronald Hyman) เปรียบการสอนไว้ว่า "วิธีสอนเหมือนเสื้อผ้าที่สวม ต้องให้เหมาะสมกับผู้ใช้" ในเรื่องการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม คิมและเคลลัฟ³⁷ (Kim and Kellough) ได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ดังต่อไปนี้

³⁵ อารี สันทรวี, "การเรียนการสอนในชั้นมัธยมศึกษา", ข้อคิดเห็นในการจัดการมัธยมศึกษาในประเทศไทย (ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภักดิ์, 2512), หน้า 144.

³⁶ Ronald Hyman, Ways of Teaching (Philadelphia : Lippincott Book Co., 1970), pp. 35 - 36.

³⁷ Eugene C. Kim and Richard D. Kellough, A Resource Guide for Secondary School Teaching (New York : Macmillan Co., Inc., 1974), p. 76.

1. เหมาะสมกับความสามารถ ความรู้ และความสนใจของครู
2. เหมาะสมกับความสามารถ การพูด และการกระทำของนักเรียน
3. เหมาะกับรูปแบบของการสอนว่าจะมุ่งไปที่จุดใด คือ สอนให้ทำ (ทักษะ) สอนให้รู้ (ความรู้) หรือสอนให้เป็น (คุณธรรม)
4. เหมาะกับเวลาและสถานที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสอน
5. เหมาะกับลักษณะเนื้อหาวิชาที่จะสอน
6. เหมาะกับจำนวนนักเรียนในชั้น
7. เหมาะกับความสนใจและประสบการณ์ของนักเรียน
8. เหมาะกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

วัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ที่ครูใช้จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ทางตรงและจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนรู้มากขึ้น วัสดุอุปกรณ์จึงมีความจำเป็นสำหรับการสอนของครู วัสดุอุปกรณ์อาจจะแยกออกเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้³⁸

1. อุปกรณ์ประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed aids) ได้แก่พวกเอกสารอัดสำเนา หนังสือ ตำรา แบบเรียน สมุดแบบฝึกหัด คู่มือการทดลอง หนังสืออุเทศ (พจนานุกรม สารานุกรม ฯลฯ) นิตยสาร วารสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. โสตทัศนอุปกรณ์ (Audiovisual aids) ได้แก่ ภาพวาด ภาพถ่าย สไลด์ फिल्मสตริป ภาพยนตร์ อุปกรณ์สำหรับฉายภาพด้วยเครื่องฉายวัสดุทึบแสง และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องบันทึกเสียง วิทยู โทรทัศน์ กระดานคำ แผ่นป้ายผ้าสาส์น ป้ายนิเทศ แผนที่ แผนภูมิ แผ่นสถิติ ลูกโลก เครื่องสอน (Teaching machine) หุ่นจำลอง วัสดุของจริง เป็นต้น

---

³⁸ วรวิทย์ วศินสรากร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2518), หน้า 223 - 224.

3. แหล่งวิทยาการในชุมชน (Community resources) ได้แก่ วิทยาการ
ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สุขศาลา และโรงพยาบาล พิพิธภัณฑ์สถาน ห้องแสดงและ
จำหน่ายภาพ สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ สำนักพิมพ์ สำนักหนังสือพิมพ์ ที่ทำการไปรษณีย์ โทรเลข
ที่ทำการรัฐบาลระดับต่าง ๆ ธนาคาร ค่ายทหาร สถานธุรกิจ และโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งเกิดจากการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน อุปกรณ์ซึ่ง
บรรจุไว้ในชั้นตำรา เป็นอุปกรณ์ที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นจริงและเป็นรูปธรรม ทำให้เกิด
การเรียนรู้ได้ง่ายและน่าสนใจกว่าอุปกรณ์ซึ่งบรรจุไว้ในชั้นสูงขึ้นไป ซึ่งให้ประสบการณ์การเรียนรู้
ยากกว่า ชับซ้อนกว่า และเป็นนามธรรม ครูที่จะต้องสอนเด็กประเภทเรียนช้า ควรพยายามใช้
อุปกรณ์ที่อยู่ในชั้นต่ำ ๆ ใหม่มาก³⁹ การเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการสอนควรยึดหลักดังนี้⁴⁰

1. สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ประสบการณ์ และระดับชั้นของนักเรียน
2. มีความง่ายและสะดวกแก่การนำไปใช้
3. เหมาะสมกับเรื่องที่จะสอน และทันต่อเหตุการณ์
4. เสริมทักษะและความเข้าใจเรื่องที่เรียน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย
5. เนื้อหาถูกต้องตรงกับความเป็นจริง
6. คู่กับเวลาที่ใช้

การใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นการส่งเสริมให้การสอนของครูประสบผลสำเร็จ ครูควรมีการเตรียม
นักเรียนก่อนการเรียนการสอน มีการจูงใจ พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียน
มีการฝึกฝนให้นักเรียนรู้ผลการเรียนของตนจากการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ้าครูสามารถปฏิบัติได้ดังกล่าว
จะช่วยให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวาขึ้น และสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการสอนอย่างเต็มเม็ด
เต็มหน่วย นอกจากนี้ครูควรมีการติดตามผลเพื่อจะได้ทราบว่า การสอนและการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน
ได้ผลเพียงใด

³⁹ Eugene C. Kim and Richard D. Kellough, op.cit. p. 124.

⁴⁰ กระทรวงศึกษาธิการ, อุปกรณ์การสอน (พระนคร : โรงพิมพ์ศาสนา, 2503),

บุคลากรฝ่ายบริการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่แนะแนว และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในงานบริการทางวิชาการแต่ละประเภทที่จัดให้มีขึ้น เพื่อให้การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 เกิดผลดี

บริการแนะแนว เป็นหน้าที่ของโรงเรียน อาจารย์ใหญ่และครูใหญ่ หลักสูตรใหม่จะต้องจัดโปรแกรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนได้ตามความเหมาะสม จึงจำเป็นต้องจัดโปรแกรมการแนะแนวการศึกษาขึ้นในโรงเรียน⁴¹ ในเรื่องการแนะแนวมีใช้ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะของนักเรียนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นกลวิธีที่จะป้องกันปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน และทั้งยังช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนแต่ละคนพัฒนาและดีขึ้นทุกด้านให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การจัดบริการแนะแนวในทุกระดับการศึกษา ควรเป็นความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้บริหารภายใต้การนำของครูแนะแนว⁴² อานนท์ อนันตรังสี⁴³ เสนอแนะการแนะแนวที่สมควรจะจัดขึ้นในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ใช้การสังเกต สัมภาษณ์ หรือทดลองปฏิบัติ ฯลฯ สสำรวจพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วบันทึกผลไว้
2. ให้ความรู้และข่าวสารทางด้านการศึกษา การอาชีพ หรือข่าวสารเกี่ยวกับสังคม โดยการพานักเรียนไปศึกษาหรือเชิญวิทยากรมาบรรยาย
3. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา เช่น การเลือกวิชาเรียน เลือกอาชีพ หรือปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ

⁴¹ วิเวก ปางพุดพิงศ์, "จุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษา ตอนปลาย พ.ศ. 2518", มิตรครู (มิถุนายน, 2518), หน้า 29.

⁴² ดวงเดือน พิศาลบุตร, "การแนะแนวโรงเรียน", การแนะแนว (กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, 2518), หน้า 1.

⁴³ อานนท์ อนันตรังสี, หลักการแนะแนว (ธนบุรี : ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2514), หน้า 46 - 50.

4. หางานให้นักเรียนทำตามที่เขาถนัด เพื่อช่วยให้นักเรียนคุ้นเคยกับการทำงาน
จะได้เป็นพื้นฐานก้าวไปสู่งานอาชีพ

5. ติดตามผลงานแนะแนว เพื่อวัดผลงานและปรับปรุงงานแนะแนวให้ก้าวหน้า
โดยวิธีการส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนที่จบ หรือนักเรียนที่ต้อออกกลางคัน

การบริการแนะแนวของโรงเรียนจะดำเนินด้วยดีและบรรลุเป้าหมายนั้น ควรมีหน่วยแนะแนว
ซึ่งประกอบด้วยวัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ อันมี สำนักงาน โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เก็บเอกสาร ป้ายประกาศ
เครื่องพิมพ์ดีด โทรศัพท์ ชั้นสำหรับวางเอกสาร แบบสอบถามต่าง ๆ นาฬิกาจับเวลา เครื่อง
บันทึกเสียง แบบฟอร์มระเบียบนระสม หนังสืออ้างอิง เอกสารด้านการศึกษาต่อ งานอาชีพ และ
ค่านิสิต และส่วนตัวของนักเรียน สำนักงานแนะแนวควรอยู่ในที่ที่เหมาะสมเป็นสัดส่วน ปราศจาก
เสียงรบกวนและเก็บเสียงได้ มีความมิดชิด และสะดวกแก่ผู้ที่จะเข้ามาขอรับบริการ⁴⁴

อนันท์ อนันท์รังสี⁴⁵ ได้เสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ที่จะให้การแนะแนวควรเคยปฏิบัติงาน
ทางด้านเกี่ยวกับการแนะแนวมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี เป็นครูมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี และสอน
นักเรียนในระดับชั้นการศึกษาที่แนะแนวมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี ทั้งต้องมีปริญญาทางการแนะแนว
หรือจิตวิทยา หรือประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรจากการศึกษาหรืออบรมวิชาแนะแนวตามหลักเกณฑ์คณะ
กรรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพของกระทรวงศึกษาธิการวางไว้ นอกจากนี้จะต้องเป็นคนเข้า
กับคนง่าย มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตมาพอสมควร มีคุณธรรม บุคลิกภาพดี มีศิลปะในการ
พูด เป็นผู้นำที่ดี และมีเชี่ยวชาญสำหรับผู้ช่วยครูแนะแนวต้องเป็นครูมาแล้ว 3 ปี สอนนักเรียน
ในระดับชั้นการศึกษาที่แนะแนวมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี ได้ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงเป็น
อย่างน้อย และเคยอบรมวิชาการศึกษาแนะแนวมาแล้วไม่ต่ำกว่า 240 ชั่วโมง

⁴⁴ ปรานี เถลิงพล, การแนะแนวและการให้บริการปรึกษา (กรุงเทพ :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2515), หน้า 277-283.

⁴⁵ อนันท์ อนันท์รังสี, เรื่องเดิม หน้า 170.

บริการห้องสมุด ห้องสมุดมีความสำคัญมากและมีความสัมพันธ์อย่างมากต่อนักเรียนที่ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2518 เพราะความมุ่งหมายของหลักสูตรใหม่มุ่งให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู ฉะนั้นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องมีห้องสมุด จัดบริการและหาหนังสือให้เพียงพอกับการใช้หลักสูตรใหม่ เพื่อว่าห้องสมุดจะได้ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้เกิดผล สุชาติ อำนวยขจร⁴⁶ ได้กล่าวโดยสรุปว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้โดยให้เป็นอาคารเอกเทศ ขนาดอย่างน้อย 2 ห้องเรียน มีโต๊ะ เก้าอี้ อย่างน้อยสำหรับ 35 คน มีชั้นวางหนังสือ ชั้นนิตยสาร บัญชีรายการ ตู้เก็บจุลสาร ตู้บัตรรายการ ที่วางหนังสือพิมพ์ โต๊ะรับส่งหนังสือ ตู้เก็บโสตทัศนวัสดุ ที่เก็บแผนที่ รถเข็นหนังสือ พิมพ์ดีด โต๊ะทำงานของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ วัสดุสิ่งพิมพ์ จะต้องมีหนังสือทุกประเภท เช่น หนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ วารสาร นิตยสาร ตลอดจนหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

บรรณารักษ์ควรมีวุฒิอย่างต่ำอนุปริญญาบรรณารักษ์ หรือประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ บรรณารักษ์ศาสตร์ หรือปริญญาทางการศึกษาหรือศิลปศาสตร์ โดยเลือกวิชาบรรณารักษ์เป็นวิชาเอก สำหรับผู้ช่วยบรรณารักษ์ควรเป็นผู้ได้วุฒิประกาศนียบัตรหลักสูตรครูบรรณารักษ์ของกระทรวงศึกษาธิการ นนทนา เผือกผ่อง⁴⁷ กล่าวถึงงานที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดว่ามีดังต่อไปนี้คือ

1. ให้บริการยืมหนังสือ
2. แนะนำการใช้ห้องสมุดและการอ่านหนังสือ
3. ให้ความช่วยเหลือและตอบคำถามแก่ผู้มาขอบริการ

⁴⁶ สุชาติ อำนวยขจร, การศึกษาเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมแบบประสมกับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516, หน้า 75 - 76.

⁴⁷ นนทนา เผือกผ่อง, บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น (กรุงเทพฯ : ครูสภา, 2515), หน้า 25 - 27.

4. จัดกิจกรรมบางอย่างเพื่อส่งเสริมความรู้
5. จัดวัสดุอุปกรณ์บางอย่างเพื่อสนองความต้องการของครูในการเตรียมการสอนหรือเพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ของครู
6. ทำความตกลงกับห้องสมุดอื่น ๆ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนและยืมหนังสือระหว่างกันและกัน (Library Loan)

บุคลากรฝ่ายวัสดุและประเมินผล หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 ใช้การประเมินผลเป็นรายวิชา โดยคิดเป็นจำนวนหน่วยกิต ในระบบหน่วยกิตนี้จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่วัสดุการศึกษาให้ความช่วยเหลือแก่ครูเกี่ยวกับเทคนิคการวัดผลและประเมินผลการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแบบหน่วยกิต นอกจากนั้นยังต้องรับผิดชอบในการศึกษาคณะเนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนอีกด้วย วิทยุ สาร กล่าวถึงงานของเจ้าหน้าที่วัสดุดังต่อไปนี้⁴⁸

1. ประเมินผลการศึกษา คำนวณนโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานในองค์การ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนและโครงการของโรงเรียนและในรอบปี
2. รวบรวมผลการวิจัยของบุคคล หน่วยงาน องค์การ ที่มีผลเกี่ยวข้องกับการบริหารของโรงเรียน
3. ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research)
4. ให้คำแนะนำหรือปรึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการประเมินผลและการวัดผล
5. ออกแบบการประเมินผลเพื่อใช้ประโยชน์ตามลักษณะของหน่วยงานที่ต้องการประเมินผลและวิจัย
6. ให้ความร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่ทะเบียนในการดำเนินการเรียนแจ้งให้นักเรียนทราบ
7. ร่วมมือกับครูจัดทำข้อทดสอบและสร้างธนาคารข้อสอบ

---

⁴⁸ วิทยุ สาร, เรื่องเดิม หน้า 366 - 367.

8. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงการวัดผลให้ครอบคลุมเนื้อหาและตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

9. รวบรวมข้อเสนอแนะและแนวความคิดเสนอต่อครูใหญ่

บุคลากรฝ่ายธุรการ งานธุรการได้แก่ การควบคุมการดำเนินงานภายในโรงเรียน งานสารบรรณ เอกสาร ทะเบียน บัญชี การเงิน พัสดุ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ประจำโรงเรียน ตลอดจนการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในระบบหน่วยกิตนักเรียนต้องลงทะเบียนเรียนวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนที่มีความรู้ในการจัดการจัดระบบทะเบียนก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ ในการลงทะเบียน งานทะเบียนเป็นงานที่ซับซ้อนและต้องทำอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีหน่วยงานเฉพาะ และแต่งตั้งบุคลากรให้ทำงานในหน้าที่นี้ ตลอดจนอุปกรณ์ วัสดุและครุภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนจะทำหน้าที่เกี่ยวกับงานดังต่อไปนี้⁴⁹

1. จัดระบบการลงทะเบียนวิชาเรียนร่วมกับฝ่ายวิชาการ
2. จัดทะเบียนของนักเรียน
3. จัดระเบียบถาวร
4. การรับและจำหน่ายนักเรียน
5. จัดเวลาเรียนของนักเรียนร่วมกับฝ่ายวิชาการ
6. วัตถุประสงค์การศึกษาร่วมกับฝ่ายวิชาการ
7. จัดการ เปลี่ยนถอนหรือเพิ่มวิชาของนักเรียนร่วมกับฝ่ายวิชาการ
8. จัดทำฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรเรียนการสอน
9. ออกใบเตือนต่าง ๆ ไปยังนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

---

⁴⁹หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, "การบริหารงานด้านวิชาการ ทะเบียน กิจกรรมของนักเรียน การปกครอง และการแนะแนว", เอกสารนิเทศการศึกษา หน้า 86.

10. ทำแฟ้มเก็บหลักฐานการเรียน แบบฟอร์มต่าง ๆ ตลอดจนสำเนาใบเตือน สำเนาใบแจ้งคะแนนและอื่น ๆ ที่เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518

ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร ตามคำสั่ง ว.ก.347/2513
สั่ง ณ วันที่ 17 มิถุนายน 2513 ผลของการวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 สรุปได้ดังต่อไปนี้⁵⁰

1. หลักสูตรกำหนดเพียงความมุ่งหมาย อัตราเวลาเรียนและเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ มิได้มีการกำหนดลักษณะของกิจกรรม การเรียน การสอน วิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และการวัดผล

2. หลักสูตรกำหนดความมุ่งหมายเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สึกและค่านิยม (Affective Domain) เป็นส่วนมาก แต่ลักษณะเนื้อหา สภาพการเรียนการสอนเป็นเรื่องความรู้ (Cognitive Domain) กับการฝึกฝน (Psychomotor Domain) เป็นส่วนใหญ่ แม้พฤติกรรมประเภทเดียวกัน ความมุ่งหมายและเนื้อหาก็คือเป็นคนละอย่าง ลักษณะเช่นนี้ทำให้เห็นได้ชัดว่า ความมุ่งหมาย เนื้อหา และการเรียนการสอน มิได้ประสานสัมพันธ์กัน

3. ในปีหนึ่ง ๆ หลักสูตรกำหนดเวลาเรียนไว้ 175 วัน แต่ในความเป็นจริงโรงเรียนทั่วไปมีเวลาเรียนเพียง 149 วัน

---

⁵⁰ กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, "สรุปผลการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 และข้อเสนอแนะ", วารสารการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2517), หน้า 1 - 18.

4. โรงเรียนส่วนใหญ่ยึดแบบและดำเนินการตามประมวลการสอนหรือโครงการสอนของส่วนกลาง ผู้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนภาคต่าง ๆ มิได้คำนึงถึงสภาพและสิ่งแวดล้อมของตน

5. ครูและศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสทำความเข้าใจหลักสูตรก่อนจะทำการสอนหรือนิเทศก์ จึงไม่สามารถเข้าใจความต้องการของหลักสูตรได้ดีพอ ครูจึงไม่สอนตามหลักสูตรหรือประมวลการสอน แต่ยึดแบบเรียนเป็นสำคัญ

6. การเรียนการสอนในชั้น ครูและนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการจัด คัดลอก ท่อง ไม่มีการฝึกฝนความคิดและค้นคว้าหาเหตุผลข้อเท็จจริง ครูสอนนักเรียนในชั้นเหมือนกันหมด โดยมิได้มีการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

7. การใช้หลักสูตรไม่อาจดำเนินไปด้วยดี เพราะก่อนการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 มิได้มีการเตรียมพร้อมในเรื่องแบบเรียน คู่มือครู คู่มือปฏิบัติการ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และการเตรียมครูเพื่อทำการสอนเนื้อหาใหม่ และเตรียมครูเพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการใช้หลักสูตร การสอนของครูแต่ละคนในแต่ละโรงเรียนจึงแตกต่างกันไป

8. หลักสูตรในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ มีวิชาเลือกเฉพาะแผนกทั่วไป ในสายอาชีพไม่มีวิชาเลือก

9. หลักสูตรกำหนดเนื้อหาและทักษะให้เรียนมากเกินไป ไม่สามารถนำไปใช้กาละเทศะต่าง ๆ ได้มาก ความรู้ที่ได้จึงไม่อาจนำไปพัฒนาระบบความคิดของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้

10. เนื้อหาของหมวดวิชาหลายหมวดไม่ส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุความมุ่งหมายของหลักสูตรได้

หมวดวิชาคณิตศาสตร์ มุ่งให้มีทักษะ บวก ลบ คูณ หาร เท่านั้น ข้อกำหนดของการแก้ปัญหาตรงและแฉบ ไม่ได้เน้นเรื่องความสามารถในการถ่ายทอดและโยงความรู้ และทักษะ เนื้อหาของหมวดวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

หมวดวิชาภาษาไทย ทักษะที่กำหนดให้เรียนในหมวดวิชาภาษาไทยไม่ได้กำหนดรายละเอียดแน่ชัด เนื้อหาค่อนข้างยาก มากเกินไป และมีความซ้ำซ้อน

หมวดวิชาสังคมศึกษา ความมุ่งหมายในหมวดวิชาสังคมศึกษากำหนดค่านิยมและแบบอย่างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไว้มากมาย แต่เนื้อหาวิชาที่จัดให้เรียนจริง ๆ มุ่งความรู้ ข้อเท็จจริงมากกว่า

ทั้งนี้ได้จัดเรียงลำดับเนื้อหาให้เหมาะสม ขาดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างวิชาต่าง ๆ เนื้อหาส่วนใหญ่อ้างอิงวิชาหน้าที่พลเมือง คีลธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และเข้าช้อยกับวิชาวิทยาศาสตร์

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ กำหนดความมุ่งหมายเกินขอบเขต และเป็นไปได้ยากในข้อเท็จจริง ความมุ่งหมายที่ระบุไว้ไม่มีเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดให้เรียนเพื่อตอบสนองความมุ่งหมายนั้น ๆ การจัดลำดับเนื้อหาระหว่างชั้นต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่องไม่สัมพันธ์กัน บางเรื่องไม่เข้าลักษณะ วิทยาศาสตร์ แต่เป็นความรู้ทั่ว ๆ ไปที่มีขอบเขตกว้างขวางพิศดาร

หมวดวิชาพลานามัย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ได้กำหนดให้เรียนวิชาพลานามัย หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 กำหนดให้เรียนวิชาพลานามัย ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นลงไป จนถึงระดับประถมศึกษา หลักสูตรมิได้กำหนดให้โรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมและแนวปฏิบัติที่จะส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้และการ เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม

หมวดวิชาภาษาอังกฤษ มีความมุ่งยอกสลับซับซ้อน และมีปัญหาในภาคปฏิบัติมากจนปรากฏว่า ได้ผลน้อย แบบเรียนที่ใช้บางเล่มไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และไม่เหมาะสมกับกาลสมัย

หมวดวิชาศิลปะศึกษา การกำหนดความมุ่งหมายไม่ตรงกับหลักการของการเรียนศิลปะ เนื้อหา บางเรื่องปฏิบัติยากและมีประโยชน์น้อย

11. หลักสูตรมิได้สนับสนุนในด้านการจัดบริการ อันประกอบด้วย การแนะแนว ทะเบียน วัตถุประสงค์ และห้องสมุด

12. การประเมินผลนักเรียนใช้ข้อสอบรวมจากส่วนกลาง พิจารณาคะแนนรวมเป็นเกณฑ์ ได้ - ตก

ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2518 เมื่อ โรงเรียนใช้หลักสูตรฉบับนี้ได้ 1 ภาคการศึกษา กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ⁵¹ ได้สำรวจ

⁵¹ กองวิจัยทางการศึกษา กรมสามัญศึกษา, ปัญหาที่พบในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 (เอกสารอัครสำเนา), 6 หน้า.

ปัญหาตามโครงการติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 โดยผู้ม
ตัวอย่างโรงเรียนต่าง ๆ จากเขตการศึกษาทั้ง 12 เขต และจากรายงานการสัมภาษณ์ผู้บริหาร
โรงเรียน และครูที่สอนในโรงเรียนของ จุฬารัตน กมลรัตน์ และคณะ⁵² ผลจากโครงการและ
การรายงานการสัมภาษณ์ปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2518 สรุปได้ดังนี้

1. ครูผู้มีหน้าที่ใช้หลักสูตรโดยตรงขาดความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่
ในค่านต่าง ๆ เช่น การตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม การจัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับเวลาเรียน
และการประเมินผล เป็นต้น
2. กลุ่มโรงเรียนไม่สามารถควบคุมในค่านรายละเอียดต่าง ๆ คงทำได้เฉพาะในส่วนที่
เป็นหลักการใหญ่ ๆ เท่านั้น เช่น หลายกลุ่มโรงเรียนยังไม่ได้มีการประชุมร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถ
กำหนดเนื้อหา รายละเอียด อัตราส่วน นำหนักคะแนนของแต่ละรายวิชา ทำให้ครูผู้สอนไม่ทราบความ
มุ่งหมายที่แน่นอน การสอนและการวัดผลของครูจึงยากที่จะปฏิบัติให้สอดคล้องกับอัตราส่วนของนำหนัก
คะแนนของแต่ละรายวิชา นักเรียนเองก็ไม่เข้าใจในรายละเอียดและไม่สามารถปรับตัวเองในค่าน
การเรียนให้สอดคล้องกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด
3. โครงสร้างของหลักสูตรกับเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกัน และเนื้อหาวิชาบางวิชาไม่เหมาะ
กับสภาพของสังคมปัจจุบัน
4. ขาดบุคลากรเฉพาะค่าน เช่น ชุกรกร นายทะเบียน เจ้าหน้าที่แนะแนว วัฒน และ
บรรณรักษ์ ทำให้ต้องใช้ครูผู้สอนทำหน้าที่เหล่านี้แทน
5. การประกาศใช้หลักสูตรใหม่ทำอย่างรวดเร็ว โรงเรียนที่จัดโปรแกรมตามหลักสูตร
ใหม่ประสบปัญหาค่านสถานที่ ห้องสมุด สนาม วัสดุอุปกรณ์ และครูผู้สอน
6. โรงเรียนเปิดวิชาเลือกเสรีใ้น้อย เนื่องจากมีครูไม่เพียงพอ วิชาที่เปิดจึงมุ่งเพื่อ
การศึกษาคือ

---

⁵² จุฬารัตน กมลรัตน์ และคณะ, เรื่องเดิม หน้า 17 - 22.

7. ไม่มีประมวลการสอนสำหรับรายวิชาต่าง ๆ
8. ปัญหาการทำคะแนน คัดคะแนน การสอบแก้ตัวเสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา
9. ไม่มีกำหนดระยะเวลาชั่วโมงที่ใช้สอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
10. การตัดเกรดแบบหลักสูตรใหม่ ทำให้นักเรียนมีความสนใจน้อยลงเพราะแน่ใจว่าต้องสอบได้
11. เมื่อนักเรียนเรียนไปแล้วได้ระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำมาก โรงเรียนไม่มีการกำหนดระดับที่ให้ออก
12. ปัญหาการปกครอง ถ้านักเรียนสอบตก ทำให้มีชั่วโมงว่างมาก เพราะนักเรียนไม่สามารถจัดชั่วโมงเรียนได้ครบ 35 คาบต่อสัปดาห์

อันดับต่อไปนี้จะ เป็นการสรุปปัญหาของแต่ละหมวดวิชาดังต่อไปนี้

หมวดวิชาภาษาไทย

1. ครูที่มีวุฒิเฉพาะและมีความชำนาญ มีไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถเปิดวิชาเลือกได้
2. นักเรียนไม่สามารถเลือกเรียนตามความต้องการ และความสนใจของตนเอง ต้องเรียนตามโปรแกรมของโรงเรียน
3. เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อน เช่น วรรณคดีไทย
4. แบบเรียนและหนังสือประกอบการเรียนการสอนมีจำนวนน้อย ทำให้หาซื้อยากและราคาแพง บางวิชาไม่มีขาย
5. เนื้อหาบางวิชามีมากเกินไป แต่เวลาเรียนมีน้อย
6. โรงเรียนไม่รู้รายละเอียดในบางวิชาดีพอ ทำให้ไม่อาจเปิดสอนได้
7. ไม่มีประมวลการสอน

หมวดวิชาสังคมศึกษา

1. ครูที่มีวุฒิเฉพาะและมีความชำนาญ มีไม่เพียงพอ จึงไม่สามารถเปิดวิชาเลือกเสรีได้
2. นักเรียนไม่สามารถเลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจของตนเอง ต้องเรียนตามโปรแกรมของโรงเรียน

3. วิชาประชากรศึกษา โรงเรียนเปิดสอนไปแล้วแต่ทางกรมตั้งระงับ ทำให้เสียโปรแกรม
4. เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนกัน
5. เนื้อหาบางวิชามีมากเกินไป ทำให้สอนไม่จบหลักสูตร
6. แบบเรียนและหนังสือประกอบการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
7. ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน

หมวดวิชาพลานามัย

1. ไม่สามารถเปิดวิชาเลือกเสรีได้ตามความถนัดของนักเรียน เพราะจำนวนครูมีไม่เพียงพอ
2. นักเรียนไม่มีโอกาสเลือกเรียนวิชาตามความถนัด เนื่องจากความไม่พร้อมของโรงเรียน
3. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นซ้ำกับมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. เนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมในค่านายละเอียดและสาระ เช่น วิชาสุขศึกษา
5. บางวิชาเปิดสอนไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น แบดมินตัน
6. แบบเรียนและหนังสือค้นคว้ามีน้อย
7. สนามและอุปกรณ์การฝึกมีไม่เพียงพอ

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์

1. จำนวนครูมีไม่เพียงพอ
2. นักเรียนไม่มีพื้นฐานที่เพียงพอในการเรียนเนื้อหาวิชาบางวิชา ทำให้เกิดปัญหาในเวลาเรียน
3. เนื้อหาวิชาบางวิชามีมากเกินไป
4. โรงเรียนที่ไม่เคยเปิดสอนแผนกวิทยาศาสตร์มาก่อน จะขาดห้องทดลอง อุปกรณ์และครู
5. คู่มือครูและแบบเรียนมีไม่เพียงพอ
6. อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ

หมวดคณิตศาสตร์

1. ขาดความรู้คณิตศาสตร์แนวใหม่
2. จำนวนครูมีไม่เพียงพอ
3. เนื้อหาวิชามีมากเกินไป
4. นักเรียนไม่สามารถเลือกเรียนตามความสามารถของตน

หมวดภาษาอังกฤษ

1. ขาดครูที่มีวุฒิและความชำนาญทางด้านภาษา
2. เนื้อหาวิชามีมากแต่เวลาเรียนมีน้อย
3. เนื้อหาวิชาคลุมเครือ
4. ไม่มีคู่มือครูและประมวลการสอน
5. ห้องเรียน หนังสือ และอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ

หมวดวิชาศิลปศึกษา

1. เปิดเป็นวิชาเลือกเสรีไม่ได้ เนื่องจากขาดครูทางด้านนี้โดยตรง
2. หน่วยกิตน้อย
3. ขาดคู่มือครู หนังสืออ่านประกอบการเรียนการสอน
4. ขาดห้องปฏิบัติการทางศิลปศึกษา

หมวดศิลปปฏิบัติ

1. เนื่องจากหน่วยกิตน้อย ทำให้นักเรียนไม่ยากเลือก ทำให้ขัดกับเป้าหมายของหลักสูตรที่จะส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงค่านิยมของทุกวิชาว่ามีเท่าเทียมกัน

2. วัสดุอุปกรณ์มีราคาแพง ทำให้โรงเรียนไม่ยากเปิดสอน

จากผลสรุปข้างต้นเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 จะพบว่าบางปัญหาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำกัน

เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และห้องสมุด เป็นต้น เนื่องจากว่าการประกาศใช้หลักสูตรใหม่ฉบับพุทธศักราช 2518 เป็นไปอย่างกะทันหัน ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร และโรงเรียนมิได้มีการเตรียมตัวล่วงหน้า จึงทำให้ไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในค้ำนต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ของครู ปัญหาเกี่ยวกับประมวลการสอนและโครงการสอนมีไม่เพียงพอ ปัญหาการจัดเนื้อหาในหลักสูตร การจัดโปรแกรมวิชา ปัญหาขาดแคลนตำราเรียน และหนังสือค้นคว้า ตลอดจนปัญหาในค้ำนวัดผล ชุมการ และการปกครองนักเรียน

สรุป

หลักสูตร คือบรรดาสิ่งที่เป็นประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหลายที่จัดขึ้นเพื่อเป็นแนวหรือนโยบายให้โรงเรียนยึดถือปฏิบัติในการให้การศึกษาแก่นักเรียน ในการฝึกฝนอบรมในค้ำนต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและมีประโยชน์ต่อสังคม ฉะนั้นในการที่หลักสูตรจะสามารถก่อให้เกิดผลทางการศึกษาดังกล่าวแก่ผู้เรียนได้ หลักสูตรจึงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญสี่ประการคือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล

ความมุ่งหมายของหลักสูตรควรมีความชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมุ่งหมายในระดับหมวดวิชา และในระดับการสอน จะได้สามารถแปลความหมายของจุดมุ่งหมายออกมาในรูปของพฤติกรรมที่ต้องการได้ การนำหลักสูตรไปใช้ให้สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายนั้น ยังต้องคำนึงถึงการจัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ความต้องการของท้องถิ่น และความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการในโลกปัจจุบันด้วย

การนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภทคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนโดยออกมาในรูปของการทำประมวลการสอนและโครงการสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงวัตถุประสงค์ การสอนซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด ครูจะต้องสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรหลังจากที่ได้นำหลักสูตรไปใช้แล้ว จะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตร และครูผู้สอนทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ได้ ในการนำเอาหลักสูตรไปใช้ให้สัมฤทธิ์ผลนั้น จำต้องอาศัย บุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ผู้บริหาร หัวหน้าหมวด ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ และนักเรียน จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้และทำความเข้าใจกับหลักสูตรและการสอน เพื่อที่จะสามารถจัดกิจกรรม การสอนที่เหมาะสมแก่นักเรียน ส่วนผู้ที่มีบทบาทสำคัญน่าจะกล่าวถึงคือ ผู้บริหารซึ่งจะเป็นผู้ให้ คำแนะนำ ความรู้ ความสะดวกตลอดจนกำลังใจ เพื่อให้การสอนและการเรียนบังเกิดผลตาม ความมุ่งหมายของหลักสูตร

เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจากสาเหตุต่าง ๆ หลักสูตรจึงมีควรรอบรู้ คองที่ ควรมีการแก้ไขปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองสังคม การแก้ไขปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงควรมาจากความร่วมมือของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง หลักสูตร จึงมีทั้งวิธีการและขั้นตอนอันเหมาะสม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 สรุปได้ว่าส่วนใหญ่ของปัญหาในการนำหลักสูตรไป ใช้มักเกิดขึ้นในโรงเรียน ปัญหาบางปัญหาเกิดขึ้นซ้ำซ้อนกันทั้งในหลักสูตรพุทธศักราช 2503 และ หลักสูตรพุทธศักราช 2518 เช่น ปัญหาการขาดแคลนครู วัสดุอุปกรณ์การสอน สถานที่เรียนและ ห้องสมุดและตำราสำหรับค้นคว้า ถึงกระนั้นหลังจากการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ไปใช้ก็ประสบปัญหาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย เช่น ครูไม่มีความสามารถในการสอน หมวดวิชาที่เปิด ปัญหาการจัดโปรแกรมวิชาของโรงเรียน เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนกัน เนื้อหายากเกินไป และมากเกินไป ครูผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงขาดความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ใน ก้านต่าง ๆ และปัญหาในเรื่องการวัดผล เป็นต้น

ข้อมูลทั้งหมดที่ประมวลมานี้ จะเป็นรากฐานช่วยผู้วิจัยในการศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2